A person is silhouetted against a bright sunset, holding a camera up to their eye. They are standing on a wooden boardwalk that stretches into the distance. The background is filled with tall, thin reeds or grasses. The overall scene is bathed in the warm, golden light of the setting sun.

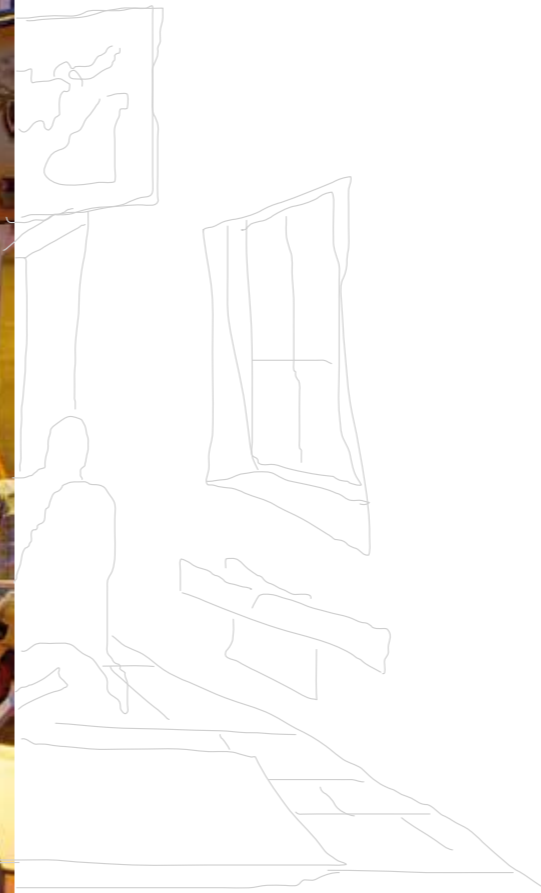
TOR RE DE BAR RA

GUIA D'ITINERARIS
COSTA DAURADA - CATALUNYA
CATALÀ

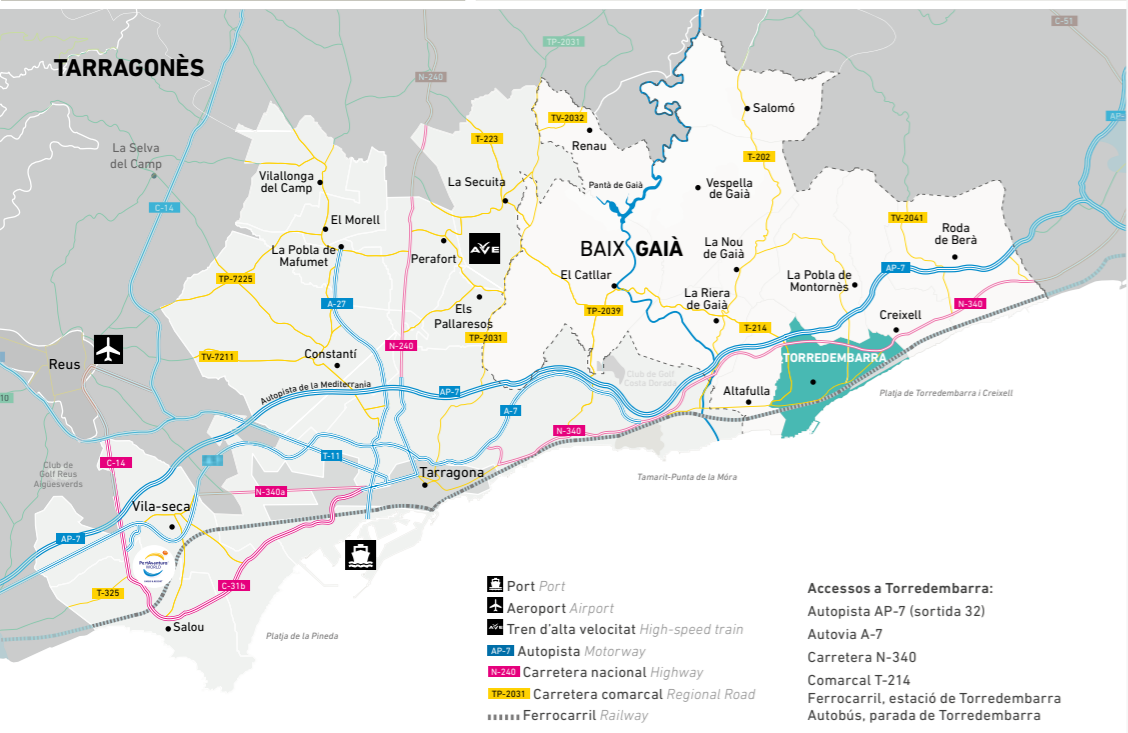
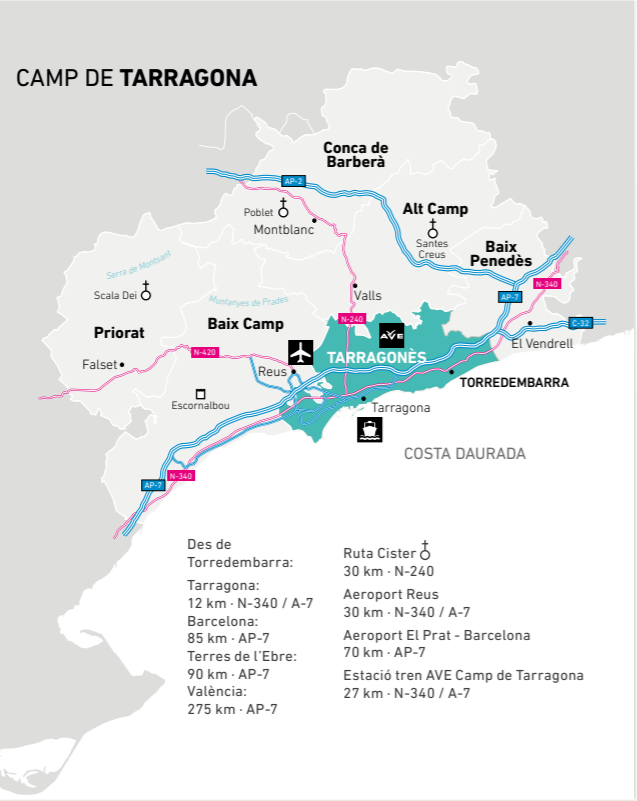
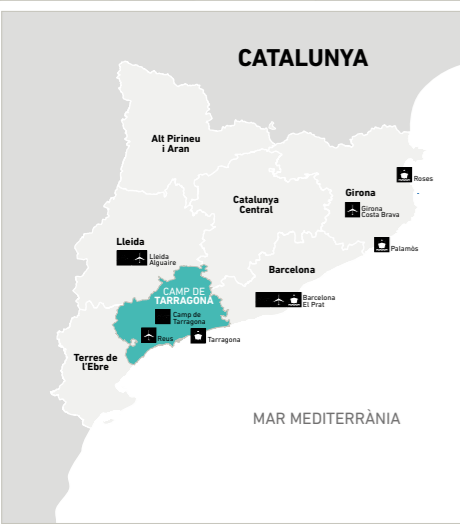

Torredembarra, a més de la seva magnífica platja, ofereix la possibilitat de gaudir d'un entorn arquitectònic, urbà i natural d'una bellesa infinita. A continuació, us proposem un seguit d'itineraris per recórrer, a peu o en bicicleta, tots aquests paratges tan especials del nostre municipi.

Esperem que amb l'ajuda d'aquesta guia pugueu conèixer els meravellosos racons de Torredembarra que, de ben segur, no us deixaran indiferents.

Edita: Regidoria de Turisme de Torredembarra
Concepte gràfic: Esgràfig | Estudi gràfic Figuerola
Fotografies: Regidoria de Turisme · Ferran Aguilar · Daniel Surutusa ·
Foto Queral · Joan Capdevila · Eloi Figuerola · Ramon Ferré ·
Patricia Riambau · David Martí · Vicent Richard · Albert Menal ·
Llorenç Miró · Dori Tamasi · Blanca Figuerola · Juanjo García
Traducció: Marta Moreno Serveis de Traducció.
Traductors: Birgit Blumenstock, Paula Heaton, Samuel Robineau.
Edició: 2017
Dipòsit Legal: T 774-2017

- Port Port
 - Aeroport Airport
 - Tren d'alta velocitat High-speed train
 - Autopista Motorway
 - Carretera nacional Highway
 - Carretera comarcal Regional Road
 - Ferrocarril Railway
- Accessos a Torredembarra:
 Autopista AP-7 (sortida 32)
 Autovia A-7
 Carretera N-340
 Comarcal T-214
 Ferrocarril, estació de Torredembarra
 Autobús, parada de Torredembarra

Itineraris >

- 1** > P.6
PLATJA DE L'ESPAI NATURAL DELS MUNTANYANS
- 2** > P.8
ESTANYS DEL SOL I DE CLARÀ I LES DUNES CONFRONTANTS
- 3** > P.10
ESTANY DEL SALER I LES DUNES CONFRONTANTS
- 4** > P.12
DESCOBRIR LA FAUNA DELS MUNTANYANS
- 5** > P.14
VEGETACIÓ DELS MUNTANYANS
- 6** > P.16
BAIX A MAR I CAL BOFILL TORREDEMBARRA
- 7** > P.18
TORRENT DE GIBERT O DE SALIETA I EL PUJOL
- 8** > P.20
EL ROQUER DE TORREDEMBARRA
- 9** > P.22
ITINERARI MARÍ PEL ROQUER DE TORREDEMBARRA
- 10** > P.24
CENTRE HISTÒRIC DE TORREDEMBARRA
- 11** > P.26
CLARÀ, ELS MUNTANYANS, BAIX A MAR I EL PORT
- 12** > P.28
ITINERARI DEL MOLÍ I DE L'ARBOSSERÀ
- 13** > P.30
SENDER BLAU

TORREDEMBARRA

COSTA DAURADA
MAR MEDITERRÀNIA

PLATJA DE L'ESPAI NATURAL DELS MUNTANYANS

Els Muntanyans forma part de l'espai natural Platja de Torredembarra i Creixell, inclòs dins la Xarxa Natura 2000 (Costes del Tarragonès). L'espai té una extensió de 65,24 hectàrees de les quals, 37,98 es troben dins del terme municipal de Torredembarra. Comprèn des de la via del tren fins al límit municipal amb Creixell, amb una llargària de 2,2 km i una amplada que no passa dels 200 m. El seu principal valor és que conserva l'ecosistema de dunes i maresmes (estanyes d'aigua salobre) que ha desaparegut en bona part de la costa catalana.

1 Sortint des de Cal Bofill, caminem per vora mar en direcció Barcelona. A mà esquerra ens trobem el Club Marítim i tot seguit el pont de Clarà que porta cap al barri de Clarà i la Pobla de Montornès. Aquí comença la zona de dunes. Continuem caminant i al cap de pocs metres, travessarem la platja en direcció a l'accés que marca el tronc de senyalització. Aquesta entrada ens portarà a un pont de travesses de fusta que separa l'estany del Sol i l'estany de Clarà. Aquí veurem la salicòrnia (*Arthrocnemum fruticosum*), una planta carnosa que és la planta dominant als estanys. Entrem de les zones inundables i les dunes, trobem una zona amb un sòl més pla i estable on la planta predominant són els joncs (*Juncus sp.*).

2 Tornem a la platja per on hem vingut i continuem caminant en direcció Barcelona. A uns 165 m ens trobem un altre tronc que ens indica un nou accés per on tornarem a entrar a la zona de maresma. Aquí podem veure dunes més baixes a l'esquerra i altres de més grans a la dreta, amb més i menys vegetació. Toques elles però, es desenvolupen i creixen en la mateixa direcció, d'est a oest, és a dir, la direcció del vent de llevant, el predominant a la nostra costa.

3 Tornem una altra vegada a vora mar. Continuem caminant en direcció Barcelona, i a uns 700 m trobarem, a mà esquerra, uns pins anomenats Pins de Creixell o de Cal Valent, popularment coneguts com "els Pins". Just al davant dels Pins s'observen unes dunes més erosionades on es poden veure les arrels del borro (*Ammophila arenaria*) i d'altres plantes fixadores d'aquests magatzems de sorra.

4 Continuem caminant fins a l'alçada d'un altre tronc senyalitzador que, per una passera, ens portarà fins a l'estany del Saler. Aquí és on tindrem més probabilitat d'observar diferents espècies d'ocells aquàtics, com ara les polles d'aigua (*Gallinula chloropus*) o les fotges (*Fulica atra*).

5 Des d'aquest punt tornem per vora mar una altra vegada cap a Cal Bofill. Si fem la passejada a l'hivern, podrem veure els ocells marins que, durant aquesta estació, s'hi estan a la nostra platja: gavines i gavians (*Larus sp.*), baldrigues (*Puffinus sp.*) i corbs marins (*Phalacrocorax sp.*).

Si mirem la sorra que trepitgem, segur que trobarem restes animals i vegetals que el mar arrossega fins a la platja. Entre aquestes restes destaquen unes cintes brunes d'un centímetre d'amplada, i unes boles que semblen fetes d'espert. Son les restes d'una planta superior submarina (amb arrels i flors), la posidònia (*Posidonia oceanica*) que creix formant unes praderies immenses amb una gran importància ecològica. Les praderies de posidònia ajuden a protegir les platges de l'erosió i en elles molts organismes animals i vegetals hi troben aliment i protecció. A més, se la considera un bioindicador de la qualitat de les aigües marines costaneres. Així doncs, si trobem restes de posidònia a la platja, això vol dir que l'aigua està ben neta!

📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
📁 Terreny	Passera de fusta i platja
🕒 Duració a peu	2 h
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
📏 Longitud	5,3 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	6

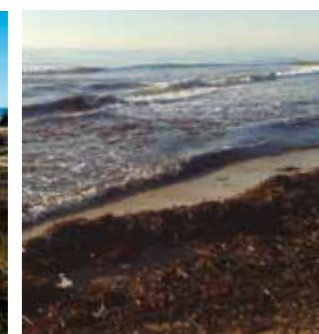
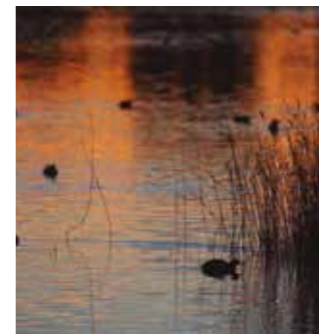
- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estanyes, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats

- 1 Baix a Mar
- 2 Cal Bofill Centre
- 3 d'Activitats Mediambientals
- 4 La Rasa
- 5 Club Marítim Torredembarra
- 6 Cal Freu
- 7 Pont de Clarà
- 8 Urb. Les Dunes
- 9 Urb. Nova Torredembarra
- 10 Urb. Clarà Mar
- 10 Urb. Marítima Residencial Sud
- 11 Límit municipal amb Creixell
- 12 Càmping Relax Sol
- 13 Càmping Clarà
- 14 Càmping La Noria
- 15 Estany del Sol
- 16 Estany de Clarà
- 17 Estany El Gaiant
- 18 Estany del Saler
- 19 Pins de Creixell o de Cal Valent

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

- 🚌 **Com arribar-hi**
- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
 - Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
 - Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

ESTANYS DEL SOL I DE CLARÀ I LES DUNES CONFRONTANTS

Ens acostarem als estanys que hi ha al davant del nucli humà més antic de Torredembarra: Clarà. Antigament els estanys havien estat transformats en conreus (cotó, entre altres) i durant la segona meitat del segle XX van ser utilitzats com abocadors de terres i runa. L'extracció parcial d'aquests abocaments ha permès descobrir l'ecosistema primitiu, les maresmes, ara pràcticament desaparegudes al litoral català.

1 Des de Cal Bofill, travessarem la pista esportiva que hi ha al costat, i ens dirigirem cap al carrer de Joaquim Costa, paral·lel a la via del tren. Al cantó de mar, ens trobarem amb la Rasa, una petita riera de desguàs d'aigües de terra endins (aigües continentals) que, quan plou, s'omple i desemboca al mar. El recorregut original d'aquet curs intermitent d'aigua passava per on ara és l'església, però es va desviar pels problemes que causava als edificis del barri marítim quan plovia.

2 Continuem caminant en direcció al Pont de Clarà, i just en acabar el carrer ens trobarem amb Cal Freu, un antic Centre d'Informació. Al mur del Club Marítim hi ha pintada una enorme sargantana cua-roja, típica dels Muntanyans, i un plànol del litoral de la nostra costa, des d'Altafulla fins a Roda de Berà.

3 Deixarem el carrer i continuarem caminant per passar per sota del pont de Clarà i arribar a l'esplanada que dona entrada a l'espai protegit. A mà dreta, al cantó de mar, hi ha instal·lada una estació meteorològica automàtica que envia les dades a la web del meteocat: <http://bit.ly/2qITVKc>. També hi trobarem una torre d'aguait. Des de dalt d'aquesta torre de fusta tenim una bona panoràmica de l'estany del Sol i les dunes, i unes fantàstiques vistes de la platja, el mar i les maresmes fins a la urbanització de Clarà Mar.

4 Al costat de la via del tren trobarem l'entrada d'un senderó verd que voreja les llacunes. És un espai ombrívol amb una filera de sempreverds (*Myoporum laetum*) al costat de la via, i uns quants tamarius (*Tamarix sp*) al cantó de l'estany. Una passejada agradable per aquest petit camí ens portarà fins al primer pont de fusta que comunica les entrades dels càmpings Relax Sol i Clarà amb la platja. Tot travessant el pont fins arribar a la sorra, podrem veure els diferents ambients que caracteritzen l'espai protegit: maresma amb canyís i salicòrnia, jonqueres i finalment, les dunes.

5 Tornarem al costat de la via del tren per resseguir el caminet que ens portarà fins el segon pont i l'entrada del càmping La Noria. Aquí s'acaba el camí. Des d'aquest segon pont, mirant cap a la urbanització Clarà Mar (mirant al mar, a l'esquerra), tenim una vista privilegiada de l'espai amb l'ecosistema típic dels estanys litorals, i la zona més salvatge dels Muntanyans!

6 Hem arribat al punt més allunyat del nostre itinerari i és hora de tornar. Ho farem gaudint d'una fantàstica passejada al costat del mar fins al nostre punt de partida: Cal Bofill.

📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
📁 Terreny	Camí de terra i passera de fusta
🕒 Duració a peu	1 h
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
➡ Longitud	2,3 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	5

- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estanys, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats

- 1 Baix a Mar
- 2 Cal Bofill Centre d'Activitats Mediambientals
- 3 La Rasa
- 4 Club Marítim Torredembarra
- 5 Cal Freu
- 6 Pont de Clarà
- 7 Urb. Les Dunes

- 8 Càmping Relax Sol
- 9 Càmping Clarà
- 10 Càmping La Noria
- 11 Estany del Sol
- 12 Estany de Clarà
- 13 Estany de El Gaianet

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
- Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

ESTANY DEL SALER I LES DUNES CONFRONTANTS

L'estany del Saler és el més gran de Torredembarra. No tenia nom fins que l'historiador Antoni Virgili el va trobar en un document de fa 1.000 anys (s. XI). Aquest nom prové de la sal que s'hi extreia quan l'estany s'assecava durant l'estiu i la sal cristal·litzava formant una característica capa blanca. La sal era un producte molt valuós i durant molts segles es va utilitzar com a medi de pagament. D'aquí ve la paraula "salari".

1 L'estany del Saler és el més gran de Torredembarra i es troba just al davant de la urbanització Marítima Residencial Sud, entre la via del tren i el mar. Travessarem el pas soterrani del carrer Ferrocarril de la Marítima fins arribar a la passera que porta cap a la platja. A ambdós costats de la passera podrem observar els diferents ambients de l'espai: els estanys, les jonqueres, les dunes grises (dunes fixes cobertes de vegetació), les dunes grogues (dunes semimòvils amb poca vegetació) i, finalment, la platja. Un cop a vora mar, podem triar dues opcions: anar cap al Pins de Creixell (o de Cal Valent) o bé cap el tamarigar del cantó de Creixell.

2 Pins de Creixell o de Cal Valent (els Pins). Mirant al mar, girarem cap a la dreta i a uns 400 metres, trobarem els Pins. Aquests 400 metres corresponen al tram de platja senyalitzat per a la pràctica prioritàriament naturista. Al costat dels Pins veurem una caseta amb una xemeneia, coneguda popularment com la caseta de l'emissari. Vorejant aquesta caseta hi ha una entrada que utilitzarem per arribar als Pins. Des d'aquí podrem observar els prats humits, un gran canyissar i la pineda emergent del connector ecològic del Torrent de Gibert procedent de la Pobla de Montornès. Al fons, veurem el Pujol, una muntanyeta plena de pins blancs. En aquest punt, tornarem sobre les nostres passes fins al punt de partida: el pas soterrani de la urbanització Marítima Residencial Sud.

3 El tamarigar del cantó de Creixell. Mirant al mar, girarem cap a l'esquerra fins al final de l'espai protegit, a uns 275 metres. El final de l'espai està senyalitzat amb una tanca de travesses de fusta que a més, també marca l'inici del terme municipal de Creixell. En aquest punt podrem observar la primera línia de dunes grogues, de dunes grises, la jonquera i els primers tamarius.

4 Entre els estanys i les dunes, trobarem un camí marcat amb fustes. Un cop al camí, mirant cap Torredembarra, veurem l'estany de Saler a la nostra dreta. Aquí podem aprofitar per observar les aus que hi viuen. A l'esquerra, veurem el rereduna (sotavent) amb la seva vegetació característica, d'un port més baix que les gramínies de la part més alta de les dunes o els joncs que creixen a la zona de transició entre les dunes i els estanys.

5 En aquest punt, tornarem sobre les nostres passes fins al pas soterrani de la urbanització Marítima Residencial Sud que aquesta vegada travessarem en sentit contrari, en direcció al carrer Ferrocarril.

📍 Punt de sortida	c. Ferrocarril, Urb. Marítima Residencial Sud
📏 Desnivell	Pla
📦 Terreny	Passera de fusta i platja
🕒 Duració a peu	1 h 30 min
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
↔️ Longitud	2,2 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
🏠 Punts d'interès	5

- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estanys, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats
- 1 Baix a Mar
- 2 Cal Bofill Centre
- 3 La Rasa
- 4 Club Marítim Torredembarra
- 5 Cal Freu
- 6 Pont de Clarà
- 7 Urb. Les Dunes
- 8 Urb. Nova Torredembarra
- 9 Urb. Clarà Mar
- 10 Urb. Marítima Residencial Sud
- 11 Límit municipal amb Creixell
- 12 Càmping Relax Sol
- 13 Càmping Clarà
- 14 Càmping La Noria
- 15 Estany del Sol
- 16 Estany de Clarà
- 17 Estany El Gaiant
- 18 Estany del Saler
- 19 Pins de Creixell o de Cal Valent

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a la Marítima Residencial Sud.
- Parada de la companyia d'autobusos Penedès a la Marítima Residencial Sud.

DESCOBRIR LA FAUNA DELS MUNTANYANS

Les platges són espais plens de vida, de flora i de fauna. Qualsevol dels cinc accessos que trobareu marcats al plànol, us permetrà descobrir els diferents ambients de l'espai natural dels Muntanyans i observar alguns dels animals que hi viuen. Que hi hagi sort!

A VORA MAR

A l'hivern, ens trobarem els ocells que venen a passar aquests mesos a la nostra platja i que durant l'estiu, migren cap a països més freds. Podrem veure grans grups de gavines i xatracos descansant sobre la sorra. A vegades, també s'hi pot veure el corriol camanegre (*Charadrius alexandrinus*), un petit ocell limícola que camina a pas ràpid sobre la sorra i que aixecarà el vol de seguida que detecti la nostra presència. Si mirem cap al mar, veurem volar els espectaculars corbs marins (*Phalacrocorax carbó*) i si estem de sort, podrem veure'ls caure en picat i capbussar-se per pescar.

A l'estiu, equipats amb unes ulleres, un tub i, encara millor, unes aletes, podrem nedar entre fadrins, sards, orades i altres peixos més petits.

A LES DUNES

A la sorra de les dunes descobrirem les petjades de molts animals: l'erició clar (*Atelexis algerus*), el gripau d'esperons (Pelibates cultripes) i diversos ocells. És molt probable que veiem escarabats piloters (*Scarabeus sp*) i de ben segur que trobarem uns cons de sorra molt característics. Aquests cons de sorra són trampes que construeixen les larves de les formigues lleó per atrapar altres insectes. Entre la vegetació dunar és possible que se'ns creui ràpidament una sargantana de color clar: la sargantana cua-roja (*Acanthodactylus erythrurus*). La població d'aquesta sargantana als Muntanyans és molt notable, fet important atès que està considerada el saure amb més perill d'extinció a Catalunya.

A LES JONQUERES

Darrere les dunes el sòl és més pla i estable i la planta predominant és el jonc (*Juncus sp.*). En aquesta zona és molt probable que veiem conills, ratolins de camp i talpons (*Microtus decimcostatus*) o, més aviat, les seves restes, com ara excrements i excavacions. Aquí també hi trobarem els cons de sorra de les larves de les formigues lleó. Si sentim un potent i insistent "xiu... xiu...xiu" estarem escoltant al trist (*Cisticola juncidis*) un diminut ocell de color marró. I si visitem l'espai al vespre, passejarem amb la

companyia del ratpenat de ferradura (*Rhinolophus ferrumequinum*), el ratpenat orellut (*Myotis myotis*), o la ratapinyada pipistrel·la (*Pipistrellus pipistrellus*).

A LES MARESMES

Ja hem arribat als estanys. Si som a l'hivern, els trobarem plens d'aigua; si som a l'estiu, els podem arribar a trobar completament secs; si som a la tardor mig emplenant-se; i si som a la primavera, mig buidant-se. Aquest és el cicle natural de les maresmes costaneres. La maresma és l'hàbitat dels ocells de la família dels limícoles. Són ocells de bec punxegut i cames llargues que s'alimenten dels cucs i els insectes que viuen al fang. D'aquí ve el seu nom. La seva presència és indicadora de la salut ambiental de la zona humida on s'hi troben. A les nostres llacunes podrem veure uns quants d'aquests ocells, com ara el camallarga (*Himantopus himantopus*), l'esplugabous (*Bubulcus ibis*), la gamba roja (*Tringa totanus*) o el tèrrit tresdits (*Calidris alba*). A més dels ocells limícoles, també trobarem altres aus aquàtiques com les polles d'aigua (*Gallinula chloropus*), les fotxes (*Fulica atra*), i els ànecs collverd (*Anas platyrhynchos*).

📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
📁 Terreny	Passera de fusta i platja
🕒 Duració a peu	2 h
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
📏 Longitud	5,3 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
🏠 Punts d'interès	4

- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estanys, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats

- 1 Baix a Mar
- 2 Cal Bofill Centre
- 3 La Rasa
- 4 Club Marítim Torredembarra
- 5 Cal Freu
- 6 Pont de Clarà
- 7 Urb. Les Dunes
- 8 Urb. Nova Torredembarra
- 9 Urb. Clarà Mar
- 10 Urb. Marítima Residencial Sud
- 11 Límit municipal amb Creixell
- 12 Càmping Relax Sol
- 13 Càmping Clarà
- 14 Càmping La Noria
- 15 Estany del Sol
- 16 Estany de Clarà
- 17 Estany El Gaiant
- 18 Estany del Saler
- 19 Pins de Creixell o de Cal Valent

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
- Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

VEGETACIÓ DELS MUNTANYANS

Una platja no és només una gran extensió de sorra. També hi viuen diferents espècies de plantes que podem trobar a les dunes, envoltant les llacunes d'aigua salobre i fins i tot, a la mateixa platja, en forma de restes arribades del mar. I totes elles compleixen una funció important dins del seu ecosistema.

MAR

El fons marí de la platja de Torredembarra es caracteritza per una sèrie de barres rocoses (les Antines) que alternen amb el fons sorrenc. A sobre hi trobem una comunitat biològica de gran importància, la praderia de posidònia (*Posidonia oceanica*). La posidònia és una planta superior (amb arrels i flors) endèmica de la Mediterrània que forma grans praderes fins als 20 o 40 metres de fondària, i que molts organismes utilitzen com a lloc de cria o refugi. A més, contribueix al manteniment de la qualitat biològica de les aigües costaneres i té un paper protector de la platja. Alternant amb les mates de posidònia trobem un altra planta superior, la cimodocea (*Cymodocea nodosa*); algues verdes, como ara els còdiums (*Codium sp.*); i algues brunes, com les cistoseires (*Cystoseira sp.*).

PLATJA

A la platja hi trobarem les restes de les algues i les plantes superiors que viuen dins l'aigua. El mar porta fins a la sorra dos espècies de còdium, unes pilotes de color verd intens (*Codium bursa*) i unes branques amb unes tiges esponjoses també de color verd intens (*Codium tomentosum*). Sobretot durant l'hivern, trobarem unes cintes d'uns dos centímetres d'amplada i unes pilotes que semblen fetes d'esparg: són les restes de les fulles i les arrels de la posidònia (*Posidonia oceanica*). També veurem unes cintes molt més primes i unides per unes tiges de color ataronjat, que són les restes de l'altra planta superior marina, la cimodocea (*Cymodocea nodosa*). La presència d'algues i plantes superiors són indicadores de la salut ambiental d'una platja, així doncs, si trobem les seves restes a la platja, vol dir que l'aigua està ben neta! A la primera línia de les dunes hi trobarem una comunitat vegetal que és la responsable de fixar la sorra gràcies a les seves arrels llargues i potents. D'aquesta comunitat destacarem el jull de platja (*Elymus farctus*) una gramínia de curta alçada que forma una gespa molt laxa.

DUNES O MUNTANYANS

Coronant la duna regna principalment el borró (*Ammophila arenaria*), una gramínia alta que floreix al juliol. Altres plantes de les dunes són molt punxoses com ara el panical marí (*Eriogonum maritimum*) i l'equinòfora (*Echinophora spinosa*) que floreix en ple agost, quan la sorra està a 50 graus o més. Sens dubte la més espectacular és el lliri de mar (*Pancretium maritimum*), que pertany a la família dels narcisos, i fa unes flors blanques i perfumades. A sotavent (rereduna), on la sorra està més fixada, trobem plantes més llenyoses com ara el timó marí (*Teucrium polium*) de poca alçada i de color glauc, i la bufalaga (*Thymelea hirsuta*), un arbust d'alçada mitjana i d'aspecte sempre decaigut.

LES JONQUERES

Darrere la duna, el sòl és més pla i més estable, la proporció de sorra va disminuint i hi trobem més humitat. La vegetació reflecteix clarament aquests canvis i ja no veiem les plantes típiques de les dunes. Aquí trobem una franja de jonquera amb joncs de diverses espècies (*Juncus sp.*) i altres plantes més menudes entre les quals destaca el plantatge (*Plantago crassifolia*) una planta verda amb fulles cilíndriques que creixen al voltant d'un punt i unes poques tiges dretes al mig.

MARESMES

Finalment arribem a les maresmes, la zona humida on el sòl ja no és de sorra sinó d'argila i que s'inunda de manera intermitent al llarg de l'any. Envoltant als estanys trobem el salicornar, format principalment per la salicornia (*Arthrocnemum fruticosum*) una planta carnosa de tiges suculentas que canvia de color, verd o vermell, segons l'època de l'any i la temperatura. Aquestes comunitats de salicornia són bastant rares a les nostres costes i constitueixen un element paisatgístic molt valuós. Als estanys també trobem els canyissars de canyís (*Phragmites australis*), una canya fina i alta coronada amb un ploomall sedós de tons violacis. Els arbres autòctons de l'espai es redueixen a dues espècies: el tamarí (*Tamarix canariensis*) i el pi pinyer (*Pinus pinea*).

INFORMACIÓ

Tot i que la diversitat i quantitat d'espècies vegetals no és elevada en aquests ecosistemes, les plantes que hi trobem són molt interessants i fàcils d'observar i estudiar. Per qualsevol dubte o consulta podeu utilitzar els recursos que tenim a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Gustosament, us ajudarem a trobar els secrets de la botànica dels ecosistemes litorals.

ITINERARI 5

📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
🏠 Terreny	Passera de fusta i platja
🕒 Duració a peu	2 h
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
📏 Longitud	5,6 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	5

- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estanys, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats

- 1 Baix a Mar
- 2 Cal Bofill Centre
- 3 d'Activitats Mediambientals
- 4 La Rasa
- 5 Club Marítim Torredembarra
- 6 Cal Freu
- 7 Pont de Clarà
- 8 Urb. Les Dunes
- 9 Urb. Nova Torredembarra
- 10 Urb. Clarà Mar

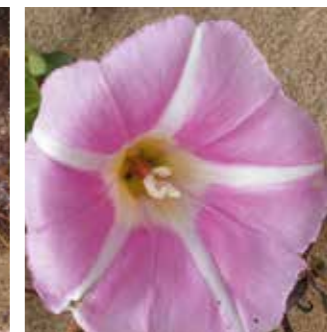
- 11 Urb. Marítima Residencial Sud
- 12 Límit municipal amb Creixell
- 13 Càmping Relax Sol
- 14 Càmping Clarà
- 15 Càmping La Noria
- 16 Estany del Sol
- 17 Estany de Clarà
- 18 Estany El Gaiant
- 19 Estany del Saler
- 20 Pins de Creixell o de Cal Valent

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
- Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

BAIX A MAR I CAL BOFILL TORREDEMBARRA

ITINERARI 6

Fins al segle XVIII Torredembarra era una vila petita fortificada, eminentment agrícola, però també amb una activitat pesquera i marítima establerta a la costa en les anomenades Botigues del Mar. Aquestes casetes eren majoritàriament magatzems on es guardaven els estris de pesca i ben poques estaven habitades. Al segle XIX, les Botigues configurarien el Barri de la Marina o Baix a Mar, unit políticament i religiosament a Clarà.

El 1861, es nomenà el primer alcalde pedani diferent de Clarà, Josep Biscamps, perquè segons justificaven els documents, ja hi vivien 35 famílies i "calia conservar l'ordre". A poc a poc, el Barri de la Marina va guanyar en nombre d'habitants, en moviment econòmic i en importància política i religiosa respecte a Clarà. Així, el 1896 es va construir l'església parroquial a Baix a Mar, la parròquia de Sant Joan.

1 Començarem el nostre itinerari a Cal Bofill, un edifici modernista de principis del segle XX construït per la família Bofill. El Dr. Bofill, va venir a viure a Torredembarra atret per les propietats curatives de la platja i va arribar a ser dues vegades alcalde de la vila durant la primera meitat del segle XX. Actualment és la seu del Centre d'Activitats Medi-

ambientals Municipal. Si la casa és oberta, podem entrar per la porta del cantó del passeig i seure a la bonica galeria, on gaudirem d'unes magnífiques vistes del mar i la platja. També podem visitar l'exposició i els elements modernistes del seu interior, com ara la cúpula central i la font.

2 Deixem Cal Bofill i entrem al barri de pescadors pel carrer Isaac Peral, el carrer que corre paral·lel al passeig marítim, just al darrere del que es coneix com "primera línia de mar". En aquest carrer ens aturarem davant dels números 17, 19 i 21, Cal Nel·lo, Cal Brinca i Cal Roig. Són cases de dues plantes, pintades de blanc i amb teulada de teules àrabs. Així eren les antigues casetes de pescadors.

3 Continuem caminant i a pocs metres arribarem a la plaça coneguda al Barri com "la plaça de l'església". En aquesta plaça trobem l'església construïda l'any 1974 en substitució de l'antiga, que havia estat molt malmesa per l'aigua que baixava de la Rasa. L'antiga Església de Mar havia estat inaugurada el 1896, obra de l'important arquitecte tarragoní Ramon Salas i Ricomà, i llavors servia per orientar els pescadors quan eren "en mar". La plaça porta el nom de Josep Valls i Ivern qui va fer una gran donació per construir-la.

4 Mirant l'església, a l'esquerra, s'obre el carrer Indústria. Caminarem pel carrer Indústria fins a la plaça d'Antoni Roig Copons on trobarem l'edifici modernista de l'antiga Cooperativa La Marítima, actualment Bar La Ola Marina. L'any 1895 va ser fundada per una trentena de pescadors que es van associar per tal de garantir diversos serveis als seus socis, des del subministrament de productes alimentaris, per a la llar i per a la pesca, fins l'ajut per a la construcció o compra d'habitatges i barques. Ben aviat es va erigir en el centre de la vida social de Baix a Mar. Aquest edifici, en sobresortir de la resta de cases del barri, també oferia una bona referència ("senya") per situar-se des del mar. Actualment l'edifici està ocupat per un supermercat i un bar decorat amb motius pescadors.

5 Travessarem la plaça fins a arribar a Cal Man, a la cantonada dels carrers Comerç i Pérez Galdós. Aquesta casa és un altre exemple de casa de pescadors que ha conservat la teulada i l'estructura bàsica. Deixant Cal Man a la nostra esquena, ens dirigirem cap al passeig marítim (Passeig Colom). Just al davant, en mig de l'aigua, veurem el Bloc, un bloc de formigó que juntament amb un motor, "la Màquina", constituïen el sistema de politges que els pescadors feien servir per varar i treure les barques. Avui, aquest bloc ser-

veix de base per a l'imponent escultura de ferro Alfa i Omega de Rafael Bartolozzi, símbol del final dels ajuntaments franquistes i l'inici de la democràcia.

6 Davant del bloc, a la sorra veurem els gussis, unes petites embarcacions tradicionals. Al seu costat una rèplica en miniatura de la Caseta de Salvament coneguda popularment com "el Salvavides" que va ser construïda l'any 1890 davant l'església i es va enderrocar l'any 1974.

7 Mirant al mar, a l'esquerra, fent cantonada amb la plaça, veurem l'antiga llotja de peix, popularment anomenada el Pes, actualment seu de la Biblioplatja. Diversos detalls del seu interior i exterior ens recordaran la seva primera funció. Just al costat d'aquest edifici trobem una de les antigues Botigues del Mar, compartida per dues famílies, Cal Coco i Cal Joan de la Mercè, i l'única que es conserva a Baix a Mar. Continuant pel passeig marítim en direcció Barcelona tornarem fins al punt de partida: Cal Bofill.

📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
📁 Terreny	Carrers asfaltats
🕒 Duració a peu	45 min
🚲 Duració en bici	20 min
➡ Longitud	750 m
👤 Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	7

■ Itinerari
■ Platja

- 1 Cal Bofill Centre d'Activitats Mediambientals
- 2 Cal Nel·lo, Cal Brinca i Cal Roig
- 3 Església de Sant Joan
- 4 La Cooperativa
- 5 Cal Man
- 6 Caseta de salvament
- 7 El Pes (Biblioplatja)

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
- Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

TORRENT DE GIBERT O DE SALIETA I EL PUJOL

El Torrent de Gibert prové de terres amunt, de la Pobla de Montornès, i hauria de desembocar vora els Pins anomenats de Cal Valent (segons la gent de la Pobla) o de Creixell (segons els torrencs i torrenques) que es troben a la platja, als Muntanyans. Començarem el nostre recorregut pel final del torrent, per la seva "desembocadura".

❶ La desembocadura com a tal no existeix i les seves aigües s'escorren per uns camps a mig urbanitzar, la carretera nacional 340 i la via del ferrocarril. El nostre recorregut comença a la urbanització Clarà Mar, a la banda de mar, a uns 1.500 m de Cal Bofill caminant per la platja en direcció Barcelona. Al costat d'aquesta urbanització trobarem els Pins de Creixell o de Cal Valent. Entre aquests pins i la via del tren tenim uns camps amb jonc marí (*Juncus acutus* i *Juncus maritimus*) dispers amb algunes mates de bufalaga (*Thymelaea hirsuta*) i força pins pinyers originats a partir de la dispersió de llavors dels pins més grans i més propers a la platja. Entre ells ha crescut una vegetació ruderal de la qual destaquem el rar i petit jonc *Juncus minutulus* i l'abellera (*Ophris apifera*), l'única orquídia trobada dins de l'espai natural fins ara.

❷ Creuem la via del tren pel pas de la urbanització Clarà Mar i dirigim les nostres passes cap a la urbanització Marítima Residencial Nord. Abans, passarem al costat d'una zona humida en un terreny deprimit on creix un salicornar que, vora la via del tren, s'està transformant cada vegada més en un canyissar força espès. Passant per aquí, podrem escoltar els ocells típics de canyar, como ara el trist (*Cisticola juncidis*) que quan vola fa "xiu...xiu...xiu" per marcar el seu territori.

❸ Arribarem a una pineda i resseguint el camí que hi ha al costat passarem a prop de dues de les 112 sínies que hi havia al terme de Torredembarra fins no fa gaires anys. Un cop arribem a la carretera, caminarem en direcció Barcelona fins al pas habilitat per creuar la carretera nacional i passar al cantó de muntanya. Un cop a l'altre costat, tornarem en direcció Tarragona fins que s'acaben les cases, i girant a la dreta, agafarem el carrer Cap de Salou.

❹ Caminant pel carrer Cap de Salou, deixarem a la nostra esquerra una pineda barrejada amb ametllers. Al final del carrer hi ha un camí que ens portarà fins a un camí asfaltat, el camí Moliner. Arribat a aquest punt, girarem a l'esquerra. Continuarem caminant i just després de passar un mas, agafarem el camí de terra que s'obra a ma dreta i que ens portarà fins a uns espais oberts plens de roca mare nua, i brolla amb farigola (*Thymus vulgaris*).

❺ Si continuem el camí veurem que s'endinsa en una pineda de pi blanc (*Pinus halepensis*) que s'estén fins a dalt del Pujol. Al començament hi ha una mica de pendent i moltes pedres, però l'entorn és més bonic com més pugem. Un cop a dalt de tot, trobarem una masia abandonada (Mas Pujol). Les vistes des d'aquí són fantàstiques. Des d'aquest punt, tenim dues opcions, continuar camí per dins de la pineda o girar sobre les nostres passes cap al punt de partida.

📍	Punt de sortida	Urbanització Clarà Mar
📏	Desnivell	Pla amb un petit tram del 10 %
📁	Terreny	Camins de terra i camins asfaltats
🕒	Duració a peu	2 h
🚲	Duració en bici	50 min
➡️	Longitud	4,2 km
👤	Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
📍	Punts d'interès	5

- Itinerari
- Platja
- Vegetació de maresma
- Estans, salats o solsonars
- Accessos
- Ferrocarril
- Dunes o Muntanyans
- Espais urbanitzats

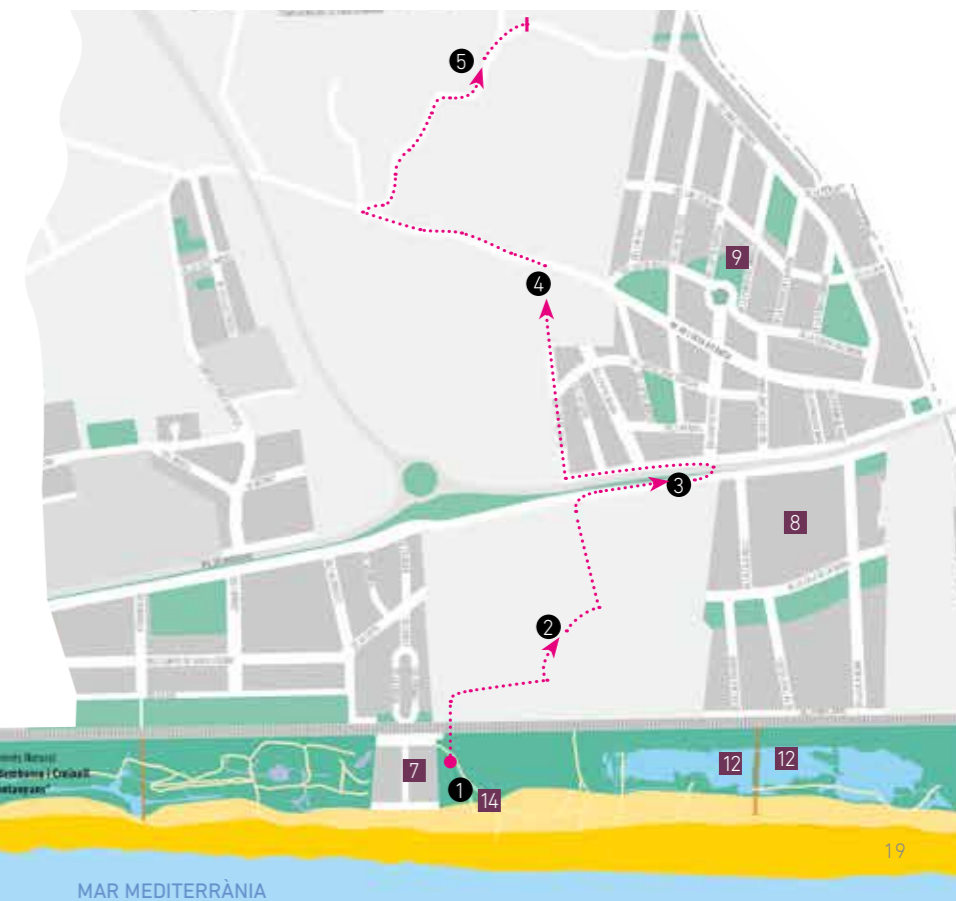
- ❶ Baix a Mar
- ❷ Cal Bofill Centre d'Activitats Mediambientals
- ❸ La Rasa
- ❹ Club Marítim Torredembarra
- ❺ Cal Freu
- ❻ Pont de Clarà
- ❼ Urbanització Clarà Mar
- ❽ Urbanització Marítima Residencial Sud
- ❾ Urbanització Marítima Residencial Nord
- ❿ Estany del Sol
- ⓫ Estany de Clarà
- ⓬ Estany del Saler
- ⓭ El Gaiànet
- ⓮ Pins de Creixell o de Cal Valent

🗺️ **Visites guiades gratuïtes a l'espai natural:** Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ **Visites guiades concertades:** a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 **Com arribar-hi**

➔ Parada del bus urbà de Torredembarra a la urbanització Nova Torredembarra. Caminem 5 minuts en direcció Barcelona fins al punt de partida.

EL ROQUER DE TORREDEMBARRA

ITINERARI 8

El vent, la pluja i els embats de la mar modelen les roques majestuoses i imponents que configuren aquest espai tan especial. Tot fent un passeig planer i tranquil, podrem observar la vegetació típica mediterrània i descobrir el far més alt de Catalunya. Començarem el nostre recorregut pel seu racó més emblemàtic: la Roca Foradada.

1 Per trobar la Roca Foradada entrarem al port i ens dirigirem a la zona d'aparcament gratuït. Caminarem al costat de les roques i a pocs metres, arribarem a un indret on veurem dues grans penyes que es van desprendre fa centenars d'anys, si no mil·lennis, i van caure fins a tocar fons. Són les Roques Arriades. Continuarem caminant fins a arribar a una cova amb un petit llac al seu interior. Abans que es construís el port, aquesta cova es comunicava amb el mar i al fons de tot, formava una petita platja amb una petita obertura vertical. És la Roca Foradada. Tornarem una altra vegada cap al passeig marítim i en sortir del Port Esportiu, a la dreta, ens fixarem en un petit arc de roca. Aquest arc era l'entrada d'aigua de mar que després era conduïda cap les salines situades on ara hi ha l'estació del tren. Aquest lloc es conegut com el Rec de Sant Joan.

2 Ara agafarem el camí senyalitzat que ressegueix el Roquer. Comencem amb una petita pujada

al costat d'uns pins blancs (*Pinus halepensis*). Al final d'aquesta petita pujada trobarem una olivera (*Olea europaea*) a l'esquerra i un altre pi blanc a la dreta. Passat aquest pi, ens trobarem amb unes quantes bufalagues (*Thymelaea hirsuta*), una planta força curiosa amb el seu aspecte sempre decaigut. Just quan s'acaben els xalets, a la nostra dreta, ens trobem amb una tanca amb unes lletres M. Es tracta de la tanca dels preciosos jardins de la finca Mercadé. Dins d'aquesta finca hi ha les restes d'un antic fortí de defensa, per això aquest sector se'n diu Sota el Fortí.

3 Continuem pel camí planer i abans de fer uns S veurem una porta arcada força curiosa de la finca Mercadé. Entrem en una zona de pins blancs i veurem les primeres atzavares (*Agave americana*). A mitja alçada de la S veurem unes escales molt llargues d'estil modernista que creuen aquests jardins. Aquestes escales acabaven en un petit embarcador. En acabar aquesta S, el camí continua fins al Cap Gros (esmentat pel rei Jaume I) que es diu així perquè, vist de costat, recorda el perfil d'una persona. És perillós acostar-s'hi pel risc de caure.

4 Arribats al Cap Gros, a l'esquerra s'obre un caminet que puja del port. Nosaltres continuarem per les escaletes de pedra, pel lloc anomenat el Balconet. Passarem dos matolls grans de ginesta

(*Spartium junceum*) que deixarem a mà esquerra i vora les escales podrem veure diferents espècies de vegetació ruderal, com ara l'olivarda (*Inula viscosa*). En arribar a dalt de les escales, a mà dreta trobarem un pi blanc i una figuera de moro (*Opuntia ficus indica*). Des d'aquí veurem el final del port i el mar que torna a batre les roques del Roquer. A mà dreta, s'acaba la finca Mercadé i ens tornem a trobar amb la zona de xalets.

5 El camí pla ens portarà fins a un carreró a mà dreta que arriba fins a plaça Sol Raig, però nosaltres continuarem recte. Arribem a una esplanada i just a l'alçada on s'acaba el port, trobarem que el penya-segat es transforma en una falca punxeguda que es clava en l'aire. És la Punta de la Llança. Continuem caminant en direcció al Far pujant uns graons de pedra, restes d'una antiga pedrera. Arribarem a la roca nua que, fent baixada, ens portarà al punt més proper a l'aigua: el Codolar. Al final de la baixada, agafarem el corriol que puja a mà dreta i que ens porta al camí que ressegueix els penya-segats fins al Far de Torredembarra. Obra de Josep Llinàs, és el més alt de Catalunya i el darrer construït a l'Estat espanyol durant el segle XX. La roca sobre la qual s'hi assenta és la Punta de la Galera. Des del far caminarem uns centenars de metres fins a un replà on trobarem una roca plana i rodona d'uns quatre metres

de diàmetre que s'aguanta dreta repenjada a una roca que li dona suport. Aquesta roca és coneguda com el Rellotge.

6 A partir d'aquí, el terreny segueix planer sobre la roca nua i va descendint cap a la platja del Canyadell. Quan ja hem baixat i ens trobem a no més de 5 o 6 metres del nivell del mar, ens trobem damunt d'una ampla cova submergida. Quan hi ha mar grossa, les onades més fortes comprimeixen l'aire de dins la cova. Aquest aire acaba explotant amb un soroll de tro projectant cap enfora una glopada d'aigua i escuma. Estem a sobre de la Bramadora. Darrere la cala del Canyadell, compartida pels municipis d'Altafulla i Torredembarra, tenim el Bosquet del Canyadell, una pineda de pi blanc plantada sobre unes terrasses agrícoles que recorden que, a principis del segle XX, els Munts eren camps de conreu de secà. En aquesta ombrosa pineda podrem descobrir les espècies pròpies del bosc mediterrani com ara el llentiscle (*Pistacia lentiscus*), la rogeta (*Rubia peregrina*) o l'esparguera (*Asparagus officinalis*). Travessant la pineda arribarem al pont de fusta que ens porta a l'Avinguda del Canyadell i al final del nostre itinerari. Tornarem sobre les nostres passes per veure les noves perspectives panoràmiques que ens ofereix l'altre sentit del camí.

📍 Punt de sortida	Port de Torredembarra
📏 Desnivell	Petits trams del 5 %
📁 Terreny	Camins de terra i roca
🕒 Duració a peu	2 h
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
➡ Longitud	2,5 km
👤 Dificultat	Baixa. No apte per a persones amb mobilitat reduïda
🏠 Punts d'interès	13

- 📍 Itinerari
- 🟡 Platja
- 🌿 Vegetació
- 🟠 Accessos
- 🏠 Espais urbanitzats

- 1 Port
- 2 La Casona del Carme, Regidoria de Turisme
- 3 Els Munts
- 4 Rec de Sant Joan
- 5 Cap Gros

- 6 Frarot
- 7 Punta de la Llança
- 8 Bufador del Codolar
- 9 Far
- 10 Platja del Canyadell

🗺️ Visites guiades gratuïtes a l'espai natural: Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

🗺️ Visites guiades concertades: a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

🚌 Parades d'interès

- Parada del bus urbà de Torredembarra, al Port. Caminen 5 minuts en direcció al port, fins al punt de partida.
- Estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès. A 15 minuts caminant pel passeig marítim en direcció Tarragona fins al punt de partida.

ITINERARI MARÍ PEL ROQUER DE TORREDEMBARRA

El punt d'inici d'aquest itinerari és la platja del Canyadell i anirem caminant per les roques en direcció al far de Torredembarra, amb el mar a la nostra dreta. Ens detindrem a les primeres roques per poder observar amb detall la vida de l'ecosistema litoral rocós.

L'ecosistema litoral rocós es divideix en tres zones que es defineixen segons la seva fondària: supralitoral, mesolitoral i infralitoral on hi trobarem organismes animals i vegetals molt diversos.

ZONA SUPRALITORAL

És la zona de transició entre la terra i el mar que rep les esquitxades de les onades però que mai està permanentment submergida. La vida aquí és molt difícil a causa de la manca d'aigua i de les grans oscil·lacions de salinitat i temperatura.

Aquí els organismes més abundants són els líquens (simbiosi de fongs i algues) com la Verrucaria *symbalana*, que forma una taca negra sobre les roques que sembla petroli. També podem veure petits cargolins negres (*Littorina neritoides*) i cargolins bruns (*L. punctata*), ambdós herbívors, i alguns barretets (*Patella sp.*).

ZONA MESOLITORAL

Per sota de les taques negres de Verrucaria de la zona supralitoral, tenim una zona estreta afectada constantment per les onades. En aquesta zona viuen organismes que toleren un cert grau d'immersió, però que no poden viure permanentment sota l'aigua. Al Roquer trobarem dos tipus de comunitats sovint ben delimitades.

Per una banda observarem associades les algues *Cladophora* i *Enteromorpha*. La primera, amb filaments verds molt fins que surten d'una tija molt petita; la segona amb fulles en forma de cintes verdes gairebé transparents i d'amplades irregulars, que surten d'un sol punt. Entre aquestes algues hi viu un gran nombre de glans de mar (*Chthamalus sp.*), una espècie de barretets amb forma de petits volcans.

D'altra banda tenim la comunitat de *Corallina*, *Ceramium* i els musclos (*Mytilus galloprovincialis*) amb *Lithophyllum tortuosum*. La *Corallina* és una alga entre rosada i blanca de 8 cm de longitud i aspecte meitat ventall, meitat corall de finíssimes branquetes làcies. El *Ceramium*, en canvi, és una altra alga però de color lilós, molt filamentosa. El *Lithophyllum tortuosum*, per contra, és una alga vermella de les anomenades incrustants, fixada al substrat, de la qual surten làmines verticals on-

dulades que recorden un cervell. Entre aquestes làmines ondula- des creix l'enciam de mar (*Ulva rigida*) o els tomàquets de mar (*Actinia equina*).

L'aspecte d'aquesta comunitat canvia força al llarg de l'any. A l'estiu es veuen les algues blanques i assecades pel sol i durant l'hivern, està ple de *Corallina* de color rosa, fresca i humida.

Destaquem entre els animals mòbils, els crancs de roca (*Pachygrapsus marmoratus*) o els burrets (*Blennius canevae*) que, tot i que són peixos, "caminen" fins i tot fora de l'aigua. Del fons, pugnenadant els sards (*Diplodus sargus*), que són platejats amb una taca negra a la base de la cua, i les orades (*Sparus aurata*), que s'assemblen molt als anteriors però que no tenen la taca negra.

ZONA INFRALITORAL

Aquí les condicions ambientals són les més favorables: la zona sempre es troba submergida, hi ha llum suficient i hi ha una renovació constant de nutrients gràcies a l'onatge. Això és així fins als 50 cm de fondària.

Diverses espècies d'algues ens indiquen que som lluny de la superfície. La *Padina pavonica*, n'és una d'elles. El seu aspecte recorda un petit rovelló gairebé sense peu i esblanqueït, amb lí-

nies fosques concèntriques. Una altra alga força calcificada és l'*Acetabularia acetabulum*, uns petits discos blanquinosos units a la roca amb un peduncle prim. Aquí també trobem dues algues amb forma globosa, la *Colpomenia sinuosa*, una alga d'aspecte grogós de 5 cm. de diàmetre i el *Codium bursa*, una alga de color verd fosc que forma pilotes de fins a 30 cm de diàmetre.

A més, hi trobem una gran diversitat d'esponges que recobreixen la superfície. La més típica és la *Crambe*, esponja de color taronja o vermell que pot ocupar grans extensions a poca profunditat. També trobem la *Phorbas tenacior* de color blau i consistència tova amb un reixat a la superfície característic; i l'*Ircinia dendroides* de color rosat a la part superior i gris fosc a la inferior. Una altra d'aspecte molt diferent és la *Sycon raphanus*, de color blanc fosc amb forma de sac i encerclat de punxes. Uns altres organismes que hi viuen són els tunicats, uns animals que, en l'etapa adulta, viuen fixats

📍 Punt de sortida	Platja del Canyadell
📏 Desnivell	Pla
📁 Terreny	Camins de terra i roca
🕒 Duració a peu	45 min
🚲 Duració en bici	No apte per a bicis
➡ Longitud	100 m
👤 Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	3

Visites guiades gratuïtes a l'espai natural

Cada primer diumenge de mes a les 10 del matí, des de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals

Visites guiades concertades a Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals. Tel. 977 64 16 72

Com arribar-hi

- ➔ Parada del bus urbà de Torredembarra a la Plaça Semma. Caminem 5 minuts en direcció al mar, fins al punt de partida.
- ➔ Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- ➔ Caminem 45 minuts pel passeig marítim en direcció Tarragona i després pel Roquer fins al punt de partida.

al substrat. La *Clavelina lepadiformis* forma saquets allargats transparents amb bandes blanques i l'*Halocynthia papillosa* té un cos cilíndric de color vermell intens amb dos sifons perpendiculars. Si estem atents, també podem observar movent-se entre les roques cucs marins com l'*Eulalia viridis* de color verd grogós, o els eriçons de mar com *Sphaerechinus granularis* amb un cos cònic de color violaci i les puntes de les punxes blanques.

Una bona manera d'acostar-nos a la vida marina és amb l'ajuda d'unes ulleres, un tub i unes aletes o sabatilles de goma. També són necessaris uns guants protectors de submarinisme. Mai ens hem de submergir sols, sempre hem d'anar acompanyats i sempre amb el mar en calma. La millor època és l'estiu a primera hora del matí. Abans de sentir cansament, buscarem un punt segur per on sortir de l'aigua.

En aquest itinerari ens quedarem sempre al nivell de la superfície de mar.

SUPRALITORAL

- Verrucaria symbalana* 1
- Littorina neritoides* 2
- Littorina punctata* 3
- Patella sp.* 4

MESOLITORAL

- 5 *Cladophora*
- 6 *Enteromorpha sp.*
- 7 *Chthamalus sp.*
- 8 *Lithophyllum tortuosum*
- 9 *Ulva rigida*
- 10 *Corallina sp.*
- 11 *Ceramium sp.*

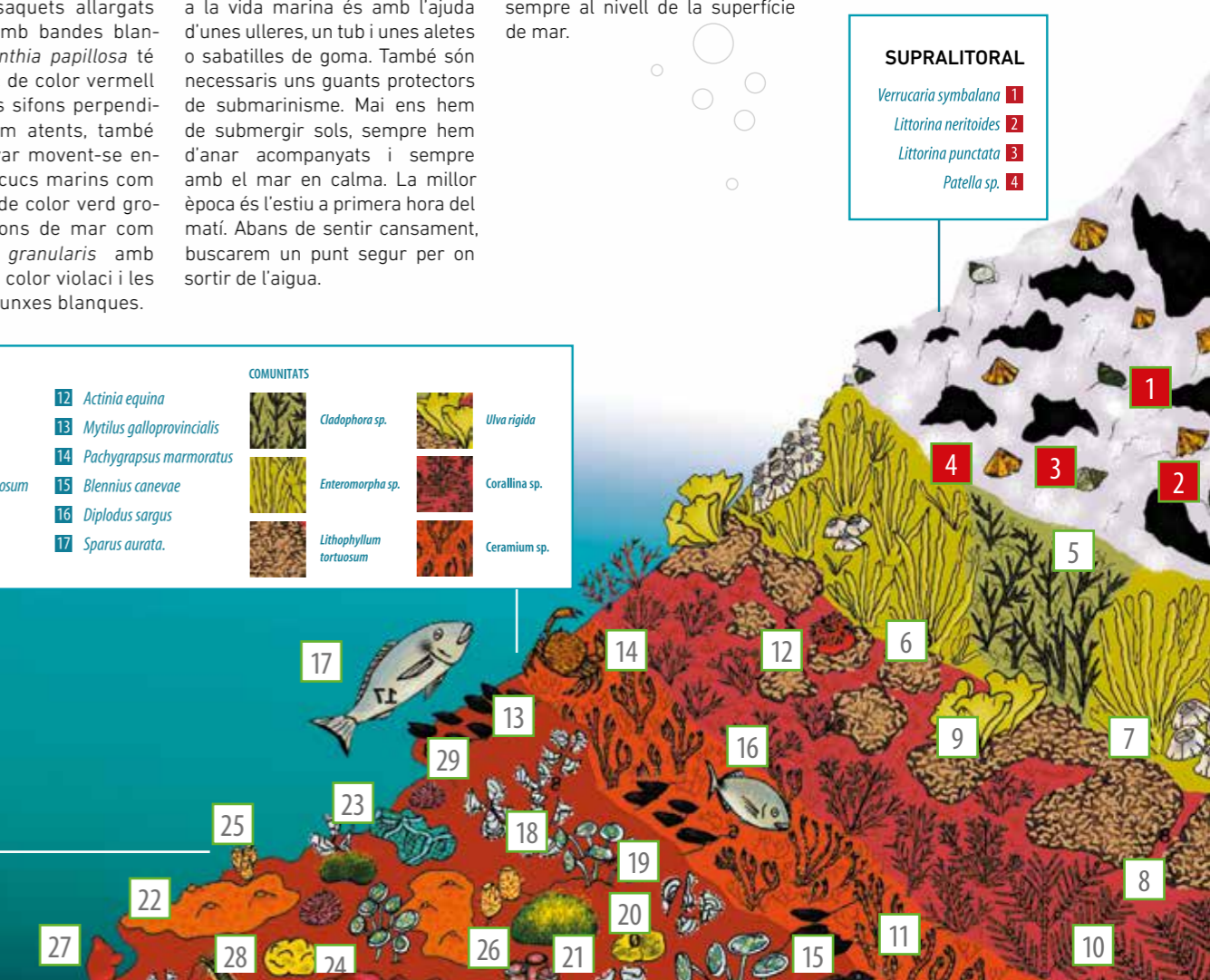
- 12 *Actinia equina*
- 13 *Mytilus galloprovincialis*
- 14 *Pachygrapsus marmoratus*
- 15 *Blennius canevae*
- 16 *Diplodus sargus*
- 17 *Sparus aurata*

COMUNITATS

INFRALITORAL

- 18 *Padina pavonica*
- 19 *Acetabularia acetabulum*
- 20 *Colpomenia sinuosa*
- 21 *Codium bursa*
- 22 *Crambe crambe*
- 23 *Phorbas tenacior*
- 24 *Ircinia dendroides*
- 25 *Sycon raphanus*
- 26 *Clavelina lepadiformis*
- 27 *Halocynthia papillosa*
- 28 *Eulalia viridis*
- 29 *Sphaerechinus granularis*

CENTRE HISTÒRIC DE TORREDEMBARRA

El pas de la història ha deixat a Torredembarra nombrosos edificis plens de significat. El nucli antic té una gran riquesa arquitectònica i artística que el converteix en un excel·lent racó per fer un recorregut cultural.

1 MURALLA

De la muralla que envoltava la vila al s. XVII es conserven dos portals d'entrada: el de Padrines (1) (carretera de la Riera-Plaça del Castell), i el de la Bassa (7) (carrer Ample). També queden restes d'un contrafort al carrer de Mañé i Flaquer. Començarem el nostre recorregut al Portal de Padrines.

3 EL CASTELL

Travessant el Portal de Padrines trobarem el Castell dels Icart, actual seu de l'Ajuntament de Torredembarra. És l'únic edifici civil de nova planta del Renaixement català que es conserva a Catalunya. Lluís Icart, senyor de la vila, el va començar a construir l'any 1565 i el va acabar 15 anys després. L'edifici es va projectar com una residència-fortalesa que dominés la població. De planta quadrada i amb quatre torres als cantons, es va situar al punt més alt de la vila, i seguint la tradició mediterrània, compta al bell mig amb un pati porticat amb unes arcades. Les dependències es van ordenar al voltant d'aquest pati central. Entre la porta principal i el pati hi ha un tram rectangular que fa de pòrtic, cobert amb la volta que s'atribueix al mestre Pere Blai.

3 CARRERS ESPECIALS

Envoltant la plaça del Castell, mereix una atenció especial la zona que formen els carrers Ample, Baix de Sant Pere, Eduard Benot i Carnisseria, on trobem edificis molt interessants, principalment dels segles XVIII i XIX. Tot i que no forma part de la nostra ruta, cal esmentar el carrer d'Antoni Roig, exponent de l'expansió urbanística que es va produir a la vila durant el s. XVII gràcies al floriment comercial i als negocis dels indians. En aquest carrer trobem edificis del s. XVIII d'estil barroc i d'altres dels segles XIX i XX d'estil modernista.

4 ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT PERE

Entre els carrers d'Eduard Benot i de Joan Güell, es troba l'actual església de Sant Pere que, unida amb l'antiga, forma tot un cos que es va acabar de construir l'any 1680. Posteriorment, al s. XVIII s'hi van afegir bona part dels seus elements arquitectònics i ornamentals: l'orgue barroc (al 1705), la finalització dels campanars, el creuer i l'absis. Dins d'aquesta església destaquem dos elements: el Quadre de Santa Rosalia i l'Orgue Barroc (1705).

QUADRE DE SANTA ROSALIA

Conten que l'any 1640, Torredembarra va patir una epidèmia de pesta. Un pelegrí que passava per la vila es va dirigir a Cal Saia, una de les cases situades al carrer Ample. La mestressa el va rebre però li va dir que no el podia atendre perquè tenia tota la família malalta. Tot i això li va donar un bocí de pa. En agraïment, el pelegrí li va indicar la solució a l'epidèmia: "Aneu a Tarragona, a cal Shima un mercader del carrer Cavallers, a les golfes hi trobareu un Quadre de Santa Rosalia de Palerm, porteu-lo a Torredembarra amb molta devoció i la pesta s'acabarà". Els torrencs van anar a buscar el quadre, el van trobar i el van passejar per tota la vila, i la pesta va desaparèixer. Des de llavors, Santa Rosalia és la patrona de Torredembarra. El dia 15 de juliol es celebra la festa del Qua-

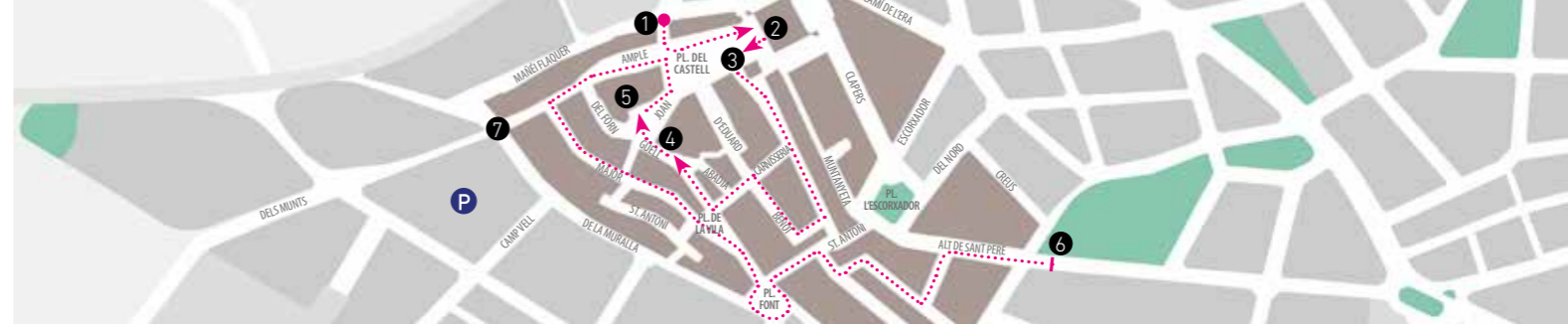
dre de Santa Rosalia (festa petita) i al 4 de setembre la festa patronal, Santa Rosalia.

5 LA TORRE DE LA VILA

Just davant de l'església de Sant Pere Apòstol es troba la Torre de la Vila. És l'edifici més antic que es conserva a la població. Construït probablement entre els segles XII i XIII, és d'estil mudèjar i es creu que podria formar part del castell vell.

6 EDIFICI ANTONI ROIG

Sortint del nucli antic pel carrer del Freginal i arribant al carrer Alt de Sant Pere trobarem l'edifici Antoni Roig. És un edifici noble, d'estil modernista, que va ser inaugurat l'any 1892. Antiga Escola Roig, va ser construït amb el patrocini de l'indià torrenc Antoni Roig i Copons, qui va fundar el Patronat Roig a finals del s. XIX. Aquesta fundació s'encarregava de donar educació als nens i nenes de Torredembarra, i a més, disposava d'un fons que permetia donar una dot de casament a les donzelles pobres de la vila. Aquesta tradició encara es conserva en els nostres dies. Actualment, és la seu dels serveis municipals d'ensenyament i benestar social i de diverses entitats del municipi.

📍 Punt de sortida	Portal de Padrines
📏 Desnivell	Pla
🏠 Terreny	Carrers asfaltats
🕒 Duració a peu	1 h 45 min
🚲 Duració en bici	30 min
➡ Longitud	2 km
👤 Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
🏠 Punts d'interès	7

- 📍 Itinerari
- 🏠 Solars urbanitzats
- 🏠 Nucli antic - Centre històric

- 1 Portal de Padrines
- 2 Castell dels Icart - Ajuntament
- 3 Pl. del Castell
- 4 Església parroquial de Sant Pere Apòstol
- 5 Torre de la Vila

- 6 Edifici Antoni Roig
- 7 Portal de la Bassa

🗺️ **Visites guiades concertades:**
poseu-vos en contacte amb la Regidoria de Turisme.
Tel. 977 64 45 80
correu electrònic: turisme@torredembarra.cat

🚌 Com arribar-hi

- ➔ Parada del bus urbà de Torredembarra, al Mercat.
- ➔ Parada de la companyia d'autobusos Penedès davant de l'oficina de correus. Caminem 10 minuts en direcció a la plaça del Castell fins al punt de partida.

CLARÀ, ELS MUNTANYANS, BAIX A MAR I EL PORT

La vila de Torredembarra pot enorgullir-se de ser un dels pocs municipis de Catalunya que conserva el paisatge arquitectònic i natural típic de l'anomenada costa plana catalana. Amb aquesta ruta podreu descobrir-ho.

1 VIL·LA DEL MORO

Començarem la nostra visita a la Vil·la romana del Moro, un jaciment format per un conjunt d'estructures de l'època romana: conjunt termal, àrea de serveis i sector residencial. L'estudi de les restes descobertes permet distingir dues fases constructives: la primera correspon a l'època republicana (s. II aC fins al s. I dC) i la segona a l'època augustal (s. I dC fins al s. II dC).

2 CLARÀ

Sortirem de la Vil·la del Moro i ens dirigirem cap al camí del Pou. Aquest camí ens portarà a la plaça de l'Església que encara conserva el seu encant medieval, i on trobarem dos edificis emblemàtics: L'Ermite i Cal Xeco. Aquest últim és un edifici bastit sobre l'antic Castell de Clarà, d'època medieval, que ha estat declarat bé cultural d'interès local.

3 MUNTANYANS

Travessant el pont de Clarà, arribarem a l'espai d'interès natural, la platja dels Muntanyans, un indret destacat per la seva importància ambiental. Als seus més de dos quilòmetres de longitud, s'hi troben les dunes i les maresmes millor conservades del litoral tarragoní després del Delta de l'Ebre. La visita és recomanable tot l'any. Podrem banyar-nos, prendre el sol, relaxar-nos, i fins i tot, observar les espècies d'animals i plantes que hi viuen. A l'inici del passeig Marítim es troba l'edifici de Cal Bofill que acull el Centre d'activitats mediambientals municipal.

4 BAIX A MAR

Arribarem al passeig marítim (Passeig Colom) i passarem per Baix a Mar, el barri de pescadors. Aquí s'hi van establir les primeres famílies de pescadors a finals del segle XVIII. El nucli urbà era un parell de carrers paral·lels a la línia de costa que posteriorment, al llarg del segle XIX, es van urbanitzar completament fins a formar l'estructura urbana que s'ha mantingut gairebé intacta fins a l'actualitat. Caminant en direcció al port esportiu, trobarem construccions plenes de significat, com ara l'edifici de l'antiga llotja i l'escultura Alfa i Omega, de Rafael Bartolozzi, una de les poques situada dins del mar.

5 PORT ESPORTIU I PESQUER

Al final del passeig marítim trobarem l'entrada al port esportiu de Torredembarra. Aquí, al moll pesquer, podreu descobrir la nostra llarga tradició marinera. També podreu gaudir d'una àmplia oferta gastronòmica i d'oci nocturn.

6 PENYA-SEGATS I FAR

Just damunt del port esportiu hi trobareu un camí que, entre penya-segats, us permetrà gaudir d'un paisatge espectacular. Tot fent un passeig planer i tranquil, podrem observar la vegetació típica mediterrània i descobrir el far de Torredembarra, el més alt de Catalunya i el darrer construït a l'Estat espanyol durant el s. XX. Vorejant el litoral rocós de Torredembarra arribarem a la cala del Canyadell, amb unes vistes panoràmiques excepcionals. Aquí finalitza la nostra ruta.

📍 Punt de sortida	Vil·la romana del Moro. Carrer d'Illuro n° 7
📏 Desnivell	Pla amb trams del 5 %
📁 Terreny	Carrers asfaltats i pista de terra i roca
🕒 Duració a peu	2 h 15 min
🚲 Duració en bici	45 min (fins al port de Torredembarra)
➡ Longitud	5 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
📌 Punts d'interès	7

- Itinerari
- Platja
- Vegetació
- Espais urbanitzats

- 1 Cal Bofill Centre d'Activitats Mediambientals
- 2 Pont de Clarà
- 3 La Casona del Carme, Regidoria de Turisme

- 4 Port esportiu
- 5 Els Muntanyans
- 6 Platja dels Muntanyans
- 7 Platja del barri marítim
- 8 Platja de la Paella
- 9 Punta de la Llança
- 10 Bufador del Codolar
- 11 Codolar
- 12 Punta de la Galera
- 13 Cova de la Galera

- 14 Relloctge
- 15 Bramadora
- 16 Platja del Canyadell
- 1 Vila del Moro
- 2 Clarà
- 3 Els Muntanyans
- 4 Baix a Mar
- 5 Port
- 6 Far

Com arribar-hi

→ Parada del bus urbà al Camí del Moro. Caminem 2 minuts fins al punt de partida.

→ El bus urbà realitza diverses parades a diferents punts de l'itinerari.

ITINERARI DEL MOLÍ I DE L'ARBOSSERÀ

ITINERARI DEL MOLÍ

1 Els dos itineraris neixen al mateix punt: l'IES Torredembarra. Aquí trobem el plafó d'orientació amb un plànol de l'itinerari, un recull dels punts d'interès i les recomanacions per a una bona descoberta.

A uns pocs metres d'aquest punt, trobem la primera fita de fusta i entrem a l'itinerari pel Camí dels Caus. Durant aquest tram se solapen les dues rutes. Seguidament, a l'esquerra, trobem el Camí de l'Arbosserà. No l'agafarem i continuarem caminant.

2 El paisatge que ens envolta és típicament mediterrani. Els marges i els vells garrofers ens ofereixen una mostra dels camins pecuaris dels nostre país. Continuem pel Camí Vell de la Pobla fins a trobar el segon plafó, on farem una petita parada per interpretar la imatge panoràmica i conèixer les diferents plantes i animals que podem veure durant el recorregut. Continuarem caminant entre uns magnífics marges de pedra fins arribar a una cruïlla de camins. Agafarem el Camí del Molí, situat a l'esquerra, i entre camps i conreus arribarem fins a la vora de l'autopista. A partir d'aquest punt, continuarem sempre cap a l'esquerra, resseguint les diferents fites que ens guiaran per la ruta.

3 En aquesta part del recorregut continuarem pel camí de l'Arbosserà, direcció a les Roques Planes, unes formacions rocoses típiques del municipi. En aquest camí ens trobarem amb una barraqueta de pedra que servia d'aixopluc per als pagesos i també per guardar els estris. Si tenim sort, és possible que ens trobem amb un ramat d'ovelles i cabres que viuen en un corral asenyalat per un molinet de vent.

El recorregut finalitza amb una baixada suau entre masies i garrofers, sortint un altre cop al Camí Vell de la Pobla. Girant a la dreta, tornarem al punt d'inici de la ruta.

ITINERARI DE L'ARBOSSERÀ

1 Si decidim fer la ruta llarga, seguirem el tros comú de l'itinerari fins a la cruïlla del Camí del Molí. En aquesta cruïlla de camins, continuarem a la dreta entre uns marges i tanques metàl·liques. Durant el recorregut veurem més varietat de conreus, tota una representació de l'activitat agrícola del Camp de Tarragona. Primer trobarem camps d'avellaners i després vinyes, garrofers, oliveres i zones d'horta.

2 Més endavant i una vegada passades les masies, trobarem les barraques de pedra seca construïdes dins de les finques privades. Arribarem a una segona cruïlla amb el Camí del Moro. Nosaltres continuarem recte. En aquest tram, els marges són més vells i estan força deteriorats. A l'alçada de la fita que ens obliga a girar a la dreta en direcció al Camí del Camp de la Bota, destaca un gran garrofer centenari incrustat dins d'un marge.

3 En aquesta zona és fa més evident fins a on arribaven els camps de cultiu, que ara estan ocupats per pins joves. Aquest tram és molt ric en plantes aromàtiques com ara el romaní, la farigola i l'espígol. Més endavant ens tornarem a creuar amb el Camí del Moro, però nosaltres continuarem recte, fins a uns petits camps d'avellaners i una petita masia. Entrarem en una zona rica en horts ben cuidats que dona pas a l'últim tram del recorregut, amb les últimes fites de fusta. Començarem a veure les cases i l'institut, i finalment arribarem al carrer de les Escoles, punt de partida i final del nostre itinerari.

En aquests dos itineraris es pot apreciar una vista panoràmica de la part nord del Tarragonès: al fons, la serralada prelitoral amb el pic de la Mola (318 m) acompanyada d'un paisatge característic del medi rural Mediterrani.

ITINERARI DEL MOLÍ

📍	Punt de sortida	IES Torredembarra
📏	Desnivell	Petit tram del 5 %
🏠	Terreny	Pista asfaltada i de terra
🕒	Duració a peu	1 h
🚲	Duració en bici	25 min
📏	Longitud	2,6 km
👤	Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
📍	Punts d'interès	4

📍	Punt de sortida	IES Torredembarra
📏	Desnivell	Petit tram del 5 %
🏠	Terreny	Pista asfaltada i de terra
🕒	Duració a peu	1 h 45 min
🚲	Duració en bici	45 min
📏	Longitud	3,7 km
👤	Dificultat	Baixa. Apte per a persones amb mobilitat reduïda
📍	Punts d'interès	4

ITINERARI DE L'ARBOSSERÀ

SENDER BLAU

Sender Blau és un guardó que l'ADEAC atorga als ajuntaments que s'esforcen per mantenir els camins, amb l'objectiu de transformar-los en recursos valuosos per a activitats recreatives, turístiques i, sobretot, d'educació ambiental. El Sender Blau de Torredembarra surt de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals i Centre Bandera Blava, i continua pel barri de pescadors de Baix a Mar per donar a conèixer els edificis d'interès històric i patrimonial. Baix a Mar es va peatonalitzar l'any 2012. Finalment, el sender segueix els 2,2 quilòmetres de la platja de Els Muntanyans i l'espai natural protegit, amb dunes i maresmes, i fins a 11 hàbitats d'interès ecològic.

- 1 Cal Bofill. Edifici modernista de principis del segle XX. Consta de diverses estances on desenvolupar activitats mediambientals i acull l'exposició permanent de l'Espai natural de Els Muntanyans. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 6).
- 2 Alfa Omega. Escultura de l'escultor Rafael Bartolozzi, erigida l'any 1999. Vol simbolitzar el final dels ajuntaments franquistes i l'inici dels ajuntaments democràtics. Gussis i rèplica caseta del Salvavides. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 6).
- 3 Baix a Mar. Llotja de peix "El Pes". Botigues del Mar: Cal Coco i Cal Joan de la Mercè. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 6).
- 4 Plaça de Joaquim Valls Ivern (Plaça de l'Església). Església Parroquial de Sant Joan. Edifici modernista de l'antiga Cooperativa La Marítima. Casa de pescadors Cal Man. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 6).
- 5 Botigues del Mar i Casetes de pescadors. Carrer Isaac Peral. Botiga del Mar: Cal Coco i Cal Joan de la Mercè. Casetes de pescadors: Cal Nel·lo, Cal Brinca i Cal Roig. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 6).

- 6 Club Marítim. Entitat sense ànim de lucre que disposa d'una Escola de Vela reconeguda per la Federació Catalana de Vela. El CMT va estar declarat d'Utilitat Pública l'any 2001 en reconeixement de totes les activitats que organitza.
- 7 Els Muntanyans. Pont de Clarà. Estació meteorològica automàtica. Torre d'aguait. Vistes de l'estany del Sol i vista panoràmica de les dunes, la platja, el mar i les maresmes. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 2).
- 8 Estanys del Sol i de Clarà per les passereres de fusta. Tram apte per a persones amb mobilitat reduïda. Salicòrnia (*Arthrocnemum fruticosum*). Jonquera (*Juncus sp.*). (Per a més informació, vegeu l'itinerari 2).
- 9 Estanys del Sol i de Clarà pel caminet vora la via. Senderó paral·lel a la via del tren. Sempreverds (*Myoporum laetum*). Tamarius (*Tamarix sp.*). Primer pont de fusta entre l'Estany del Sol i l'Estany de Clarà, i entrades dels càmpings Relax Sol i Clarà. Segon pont de fusta amb vistes panoràmiques a la zona més salvatge de Els Muntanyans, i entrada del càmping La Noria. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 2).

- 10 Estanys litorals. Salicòrnia (*Arthrocnemum fruticosum*). Observació d'ocells: camallarga (*Himantopus himantopus*), esplugabous (*Bubulcus ibis*), tèrrit tresdits (*Calidris alba*), polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), fotxa (*Fulica atra*), i ànec collverd (*Anas platyrhynchos*). (Per a més informació, vegeu els itineraris 4 i 5).
- 11 Panells informatius. Estany El Gaianet. Panell explicatiu de la fauna de Els Muntanyans. Altres panells amb descripció de diferents espècies animals i vegetals al llarg de l'itinerari.
- 12 Les jonqueres. Darrere la duna. Jonquera amb joncs de diverses espècies (*Juncus sp.*) i plantatge (*Plantago crassifolia*). Observació d'ocells: trist (*Cisticola juncidis*). (Per a més informació, vegeu l'itinerari 5).
- 13 Les dunes. Observació de flora. Duna: borró (*Ammophila arenaria*), panical marí (*Eringium maritimum*), equinòfora (*Echinophora spinosa*), lliri de mar (*Pancratium maritimum*). Rereduna (sotavent): timó marí (*Teucrium polium*) i bufalaga (*Thymelea hirsuta*). Observació de fauna: eriçó clar (*Atelerix algirus*), gripau d'esperons (*Pelobates cultripes*), escarabats piloters (*Scarabeus sp.*) formigues lleó (*Myrmeleontidae sp.*), sargantana cua-roja (*Acanthodactylus erythrurus*). (Per a més informació, vegeu els Itineraris 4 i 5).

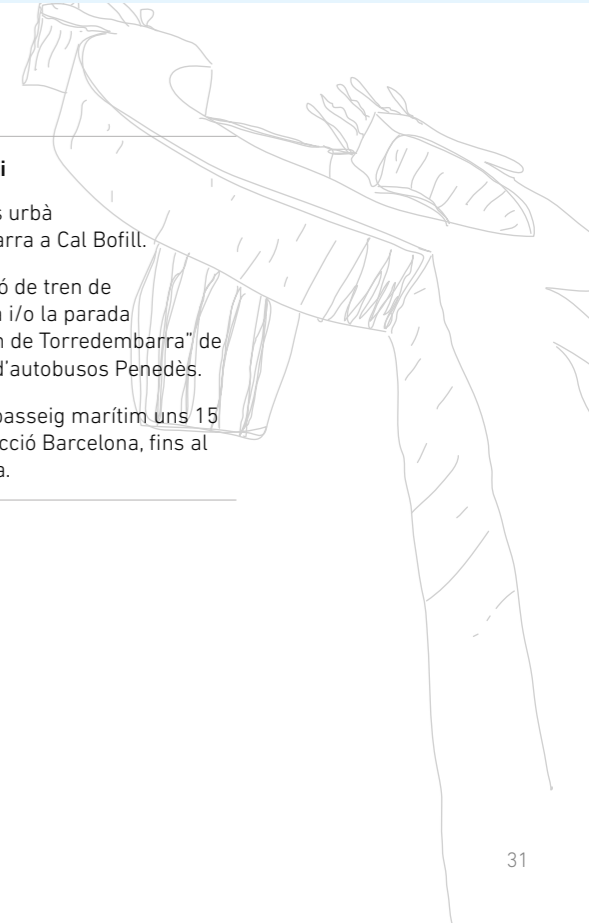
📍 Punt de sortida	Cal Bofill
📏 Desnivell	Pla
🏠 Terreny	Carrers asfaltats, passera de fusta i platja
🕒 Duració a peu	3 h
🚲 Duració en bici	Trams aptes per a bicis
↔️ Longitud	6 km
👤 Dificultat	Baixa. Trams aptes per a persones amb mobilitat reduïda
📍 Punts d'interès	20

- 1 Cal Bofill. Centre d'Activitats Mediambientals
- 2 Alfa Omega / Salvavides
- 3 Baix a Mar
- 4 Plaça Joaquim Valls Ivern
- 5 Botigues del Mar - Casetes de pescadors
- 6 Club Marítim
- 7 Els Muntanyans
- 8 Estanys del Sol i de Clarà per les passereres de fusta
- 9 Estanys del Sol i de Clarà pel caminet vora la via
- 10 Estanys litorals
- 11 Panells d'informació
- 12 Les jonqueres
- 13 Les dunes
- 14 La posidònia
- 15 La platja
- 16 Serveis a la platja
- 17 Pins de Cal Valent
- 18 Estany del Saler
- 19 Les aus
- 20 El tamarigar

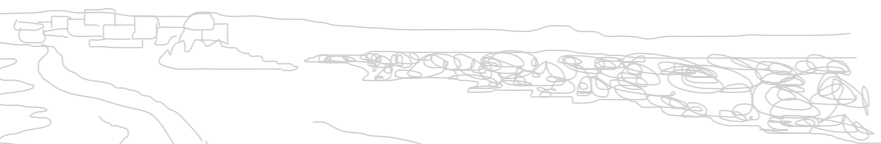
- 14 La posidònia (*Posidonia oceanica*). Planta superior submarina de gran importància ecològica. Bioindicador de la qualitat de les aigües marines costaneres. (Per a més informació, vegeu els Itineraris 1 i 5).
- 15 La platja. Flora i fauna. (Per a més informació, vegeu els Itineraris 4 i 5).
- 16 Serveis a la platja (temporada de bany). Servei de socorrisme. Accessos per a persones amb mobilitat reduïda. Punts de recollida selectiva. Lavabos. Dutxes.
- 17 Pins de Cal Valent. Urbanització Clarà Mar. Tram de platja senyalitzat per a la pràctica preferentment naturista. Caseta de l'emissari. Torrent de Gibert. El Pujol. (Per a més informació, vegeu els Itineraris 3 i 7).
- 18 Estany del Saler. Dunes grises fixes. Dunes grogues semimòbils. Tamarigar. Estany amb més concentració i diversitat d'ocells. Hàbitats de l'espai. (Per a més informació, vegeu els Itineraris 3, 4 i 7).
- 19 Les aus. Aus limícoles. Aus aquàtiques. Aus migratòries. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 4).
- 20 El tamarigar. Bosc incipient de tamarius (*Tamarix gallica*). Final de l'espai de Els Muntanyans. Límit del terme municipal de Torredembarra i Creixell. Final del Sender Blau. (Per a més informació, vegeu l'itinerari 3).

🚌 Com arribar-hi

- Parada del bus urbà de Torredembarra a Cal Bofill.
- Des de l'estació de tren de Torredembarra i/o la parada "Estació de tren de Torredembarra" de la companyia d'autobusos Penedès.
- Caminem pel passeig marítim uns 15 minuts en direcció Barcelona, fins al punt de partida.

SENDER BLAU

INFORMACIÓ ADDICIONAL

Certificats de qualitat

Les platges de Torredembarra tenen quatre tipus de certificacions de qualitat ambiental.

Certificacions de Qualitat ISO 14001 i EMAS

La norma ISO 14001-2004 és una norma internacionalment acceptada que defineix com establir un sistema de gestió ambiental (SGA) efectiu. La norma està dissenyada per aconseguir un equilibri entre la rendibilitat i l'impacte ambiental de les activitats realitzades. Aquesta certificació la poden sol·licitar les organitzacions, de qualsevol mida i de tots els sectors, que vulguin reduir el seu impacte ambiental i complir la legislació ambiental.

El Reglament EMAS és un reglament comunitari d'adscripció voluntària que reconeix les organitzacions que milloren el seu acompliment ambiental de forma contínua. Les organitzacions inscrites han d'actualitzar anualment la informació de la declaració ambiental, i cal que els canvis que s'hi produeixin, siguin validats cada any per un verificador ambiental (més informació a www.aenor.es).

Bandera Ecoplayas

La Bandera Ecoplayas és un guardó d'àmbit estatal que reconeix els municipis i entitats supramunicipals que es distingeixen per la qualitat ambiental, turística i de sostenibilitat de les seves platges. Amb aquest guardó es difonen els esforços, les innovacions i

els èxits aconseguits. L'objectiu és promoure l'excel·lència en el disseny, l'equipament i el manteniment del gran actiu que constitueixen les platges, i promoure el seu desenvolupament turístic. (més informació a www.ategrus.org/)

Bandera Platges Verges

La Bandera Platges Verges és un guardó atorgat per l'entitat GETE-Ecologistes en Acció de Catalunya amb l'objectiu de posar en valor les platges que: mantinguin el seu estat natural amb un grau d'alteració mínim, tinguin un mínim d'intervencions antròpiques, tinguin un entorn mínimament edificat, no

pateixin vessaments urbans ni industrials i, en general, tinguin aigües de bona qualitat. En realitat, es tracta de destacar les platges que encara es conserven en estat natural tot i la pressió urbanística i especulativa que s'ha dut a terme en tot el litoral català (més informació a www.tarragona.ecologistes-naccio.cat).

Què pot esperar vostè d'una platja Bandera Blava?

Bandera Blava és un guardó i un sistema de certificació de qualitat ambiental creat i gestionat per la Fundació Europea d'Educació Ambiental formada per 49 organitzacions no governamentals (ONG), una per cada Estat participant. ADEAC és el membre responsable per a l'Estat espanyol.

Cada any, ADEAC atorga la Bandera Blava a platges, ports

i embarcacions que compleixen els criteris de legalitat, sanitat, neteja, seguretat, informació i gestió ambiental. Aquests criteris es revisen periòdicament, es consensuen i cada vegada són més exigents. Els darrers anys, s'ha creat una distinció Bandera Blava també per als Centres d'Educació Ambiental i per als Senders Blaus (més informació a <http://www.adeac.es>).

Sender Blau

Sender Blau és un guardó que ADEAC atorga als Ajuntaments que s'esforcen per mantenir els camins amb l'objectiu de transformar-los en recursos valuosos per a activitats recreatives, turístiques i, sobretot, d'educació ambiental.

Torredembarra va obtenir aquest guardó per primera vegada el 2012, amb un recorregut que vol donar a conèixer el patrimoni mariner del barri de Baix a Mar, i els valors naturals de l'Espai Natural dels Muntanyans.

El circuit surt de Cal Bofill, Centre d'Activitats Mediambientals i Centre Bandera Blava, on s'hi troba l'exposició permanent sobre Els Muntanyans. Continua pel barri de pescadors de Baix a Mar, per donar a conèixer els edificis d'interès patrimonial. Finalment, el sender segueix els 2,2 quilòmetres de la platja dels Muntanyans al costat de la zona de maresma, amb dunes i llacunes, i fins a 11 hàbitats d'interès ecològic.

És un sender de dificultat baixa, amb trams adaptats per a persones amb mobilitat reduïda.

AJUNTAMENT
DE TORREDEMBARRA
Regidoria de Turisme

Pg. Rafael Campalans, 10
43830 Torredembarra
T. 977 644 580

www.turismetorredembarra.cat

turisme@torredembarra.cat

[f](#) [turismetorredembarra](#)

[@TorredembarraTu](#)

